

Natuurlijk hou ik van Amsterdam

Onno-Sven Tromp

Natuurlijk hou ik van Amsterdam

Een literaire wandeling
door het Amsterdam van Harry Mulisch

Tromedia
Amsterdam 2021

© 2021 Onno-Sven Tromp
Foto omslag: Michiel Hendryckx / Wikimedia Commons
Foto auteur: Cees Fisser
ISBN 9789464189438 / NUR 321/502

HET AMSTERDAM VAN HARRY MULISCH

‘Natuurlijk hou ik van Amsterdam’

In 1980 wordt aan een aantal prominente Amsterdammers de vraag gesteld of het nog wel leuk is om in Amsterdam te wonen. Schrijver Harry Mulisch (1927-2010) antwoordt: ‘Ja natuurlijk hou ik van Amsterdam’. De heftige krakersrellen en het ‘kroningsoproer’ rond de inhuldiging van koningin Beatrix zijn dan net achter de rug. Ook zucht Amsterdam onder typische grote-stadsproblemen zoals onveiligheid op straat, opgebroken straten en een verloederende binnenstad vol drugsverslaafden. Mulisch vindt dat rellen bij de stad horen: ‘Hier gooien ze gewoon nu en dan een steen en daarna is het weer rustig.’ Hij houdt zelfs een keer een warm pleidooi voor de verloedering van Amsterdam.

Mulisch houdt dus wel van reuring in de stad. Het verhaal gaat dat hij tijdens de krakersrellen, die zich niet ver van zijn huis afspelen, onverstoorbaar te midden van alle gewelddadigheden rondloopt, gekleed in een lange regenjas, hoed op, pijp in de mond. Toch zijn er voor hem ook grenzen aan de verloedering van de stad, zeker als die te dichtbij komt. Want als er aan het Leidseplein een nachtopvang voor drugverslaafden dreigt te komen, verzet hij zich daartegen, samen met andere buurtbewoners. ‘Het is immers een internationaal plein en tot nu toe hebben we hier nooit te maken gehad met verslaafden,’ zegt Mulisch. ‘Het wordt knokken in de buurt als die verslaafden hier komen.’ En als hij jaren later genoeg heeft van een stalker die hem thuis aan de Leidsekade en op straat lastigvalt, dwingt hij voor die hardnekkige ‘bewonderaar’ via de rechter een straatverbod af. Het mag dus best onrustig zijn in de stad, maar liever niet in zijn achtertuin.

Mulisch is geen geboren Amsterdammer. Tot zijn dertigste woont hij, Harry Kurt Victor Mulisch, in zijn geboorteplaats Haarlem en omgeving. Op 29 juli 1927 ziet hij daar het levenslicht als zoon van de Oostenrijks-Hongaarse Kurt Victor Karl Mulisch en de Duits-Joodse Alice Schwarz. Als hij negen jaar is, scheiden zijn ouders en blijft hij bij

zijn vader in Haarlem wonen, terwijl zijn moeder naar Amsterdam verhuist. Daardoor leert hij de hoofdstad al jong goed kennen, telkens als hij bij zijn moeder op bezoek gaat.

Harry Mulisch als jonge god in Haarlem. (Foto: Noord-Hollands Archief)

In 1951 emigreert Mulisch' moeder naar Amerika en in 1958 verhuist Mulisch zelf naar Amsterdam, nadat zijn vader is overleden en weinig hem nog bindt aan Haarlem. Zijn hele verdere leven blijft hij in de hoofdstad wonen, aan de Leidsekade. Daar bevindt hij zich om de hoek van het Leidseplein, in het hart van de stad waar het Nederlandse literaire leven zich afspeelt.

Natuurlijk is de stad verweven geraakt met het werk van Mulisch. Zijn meest Amsterdamse boek is *Bericht aan de rattenkoning*, waarin hij verslag doet van de Provo-rellen in Amsterdam halverwege de jaren zestig. En de stad vormt het herkenbare decor in een aantal van zijn

bekendste romans, zoals *De aanslag*, *Hoogste tijd* en *De ontdekking van de hemel*. Ook het titelverhaal van *Paralipomena Orphica* speelt zich er af. Verder hebben vrijwel alle notities in *Logboek 1991-1992* betrekking op Mulisch' alledaagse belevenissen in de stad. Citaten uit die boeken zijn opgenomen in deze wandelgids.

Alice Schwarz, moeder van Harry Mulisch. (Foto: Atelier J. Merkelbach / Stadsarchief Amsterdam)

Leven en werk

Harry Mulisch wordt beschouwd als een van de belangrijkste Nederlandse schrijvers van na de Tweede Wereldoorlog. In 1947 verschijnt zijn eerste verhaal en vanaf dan bouwt hij de rest van zijn leven aan een omvangrijk oeuvre. Hij schrijft romans, novellen, verhalen, toneelstukken en gedichten, evenals essays, lezingen en autobiografisch werk. Vanaf de jaren zeventig vormt hij samen met

Willem Frederik Hermans en Gerard Reve decennialang De Grote Drie van de Nederlandse letteren. Mulisch wint in de loop der jaren veel literaire prijzen en ontvangt voor zijn gehele oeuvre zowel de P.C. Hooft-prijs in 1977 als de Prijs der Nederlandse Letteren in 1995. Zijn magnum opus *De ontdekking van de hemel* wordt in 2007 door het publiek gekozen tot het beste Nederlandstalige boek aller tijden. Sommige romans krijgen bovendien een tweede leven als speelfilm, zoals *Twee vrouwen*, *De aanslag*, *Hoogste tijd* en *De ontdekking van de hemel*.

Harry Mulisch ontvangt de Athos-prijs in 1961. (Foto: Jac. de Nijs (Anefo) / Nationaal Archief)

Niet iedereen is een fan van de persoon Mulisch, al zijn zijn soms wat arrogant overkomende optredens in de media voor een deel pose. Mulisch is een opvallende, publieke figuur die door zijn boeken veel bewondering oogst, maar door zijn voorkomen en uitspraken ook antipathie oproept. En al is hij volop zichtbaar in de media, toch blijft hij voor de meeste mensen uiteindelijk ongrijpbaar en een mysterie.

Mulisch beschouwt zichzelf als homo universalis. Eigenlijk vindt hij zichzelf kort gezegd een genie, iets wat hij graag uitdraagt. Zijn grote voorbeeld is de Duitse wetenschapper, toneelschrijver, romanschrijver, filosoof, dichter, natuuronderzoeker en staatsman Johann Wolfgang von Goethe. Maar door de Tweede Wereldoorlog en